

Historielagsnytt

Prosjekt Konnerudkollen Turisthotell - Se artikkel på side 28 og 29

Husk Vestsokogdagen søndag 28. mai - Se side 32

Skoger og Konnerud
Historielag

En digital utfordring!

Årsmøtet er vel overstått uten noen store diskusjoner. Men under årsrapporten fra Historielagsnyttets redaktør, Bjarne, fikk vi alle en utfordring: «Hvem av dere er på Facebook? Og hvem av dere har Facebook tilgjengelig på telefonen?»

Overraskende mange kunne da gå inn og se at bilder fra årsmøtet allerede var publisert. Og redaktøren vår fortsatte da med et motiverende innlegg om at fjesboka kom vi ikke utenom i vår digitale verden. Undertegnede følte seg som en skikkelig sinke og har nå tatt utfordringen. Gjør du?

Årsmøtet viste igjen hvor godt alle våre komiteer jobber, og jeg blir igjen fylt av stolthet over å få være leder for dere. Og nå ser jeg spent frem mot jobben som vår nyeste komité, Malmveien fra Konnerud til Eidsfoss, skal sette i gang med. Et annet prosjekt som har startet opp er Konnerudkollen Turisthotell. Her er jeg spent på hva komiteen velger å prioritere for her er det utro-

lig mye å ta av. Som dere er forstår er det stadig nye muligheter til å jobbe med historiske saker i vårt lokalmiljø.

Det første arrangementet som står for døren nå er Vestskogdagen søndag 28. mai, som vanlig samarbeider vi med Heimevernet om arrangementet. Etter sommeren er det kulturdag på Østskauen i samarbeid med våre nabolag søndag 17. september. Jeg vil også nevne høstmøte torsdag 26. oktober. Der får vi besøk av Tore Wiig. Han har skrevet bok om gamle Sørlandske hovedvei gjennom Buskerud og Vestfold og vil kåsere om dette arbeidet. Alle arrangementene omtales i tur og orden på vår hjemmeside og på vår Facebook-side, gå inn og ta en titt!

Og så ses vi da, på Facebook?

Uansett, god sommer!

Hilsen Hanne

Midt i bildet ser du Skoger stasjon, og til venstre ligger Søndre Unnelsrud (Grimsrud). Denne gården tilhørte i sin tid oldefar til Kåre Willoch. Bildet må være ganske gammelt, antagelig fra før Riksvei 40 (seinere E-18) ble anlagt mens Sørlandske hovedvei fortsatt gikk gjennom det som seinere ble Stillerud boligområde og Tuftveien utover i Sande. Mer om Sørlandske hovedvei kan du høre på høstmøtet 26. oktober.

Godbiter for slektsgranskere

Er du interessert i slektsgranskning, har byarkivet mye å by på. Hele arkivet til gamle Skoger kommune befinner seg der. Kjenner du navnet på anene dine, og vet når de levde, kan du se om du finner noe om dem i arkivet. Nina Vikøren er historielagets gode venn i arkivet.

Hvis du for eksempel har lyst til å sjekke om du finner slekta di i denne eksamensprotokollen, kan du kontakte henne.

Innhold

Styreleders spalte	s. 2
Strakstiltak skal bevare Skoger gamle kirke	s. 4-6
Er det noen som husker hvor Verkensbakkene ligger?	s. 7
Tilbake til naturen	s. 8-9
Konneruds skoleavis Nærsyn var 80-tallets svar på Facebook	s. 10-11
Disse kortene var hard valuta	s. 12-13
Over 400 kulturminner på Konnerud i «boks»	s. 14-15
Det perfekte stoppestedet	s. 16-20
Hvem var nå Lopperud'n og Limperud'n	s. 21
En gang harajeger, alltid harajeger	s. 22-23
Gårdskarens sønn	s. 24
Tjenestefolk på gårdene	s. 25
Dannmyr på Mjøndalskogen	s. 26-27
Ledig jobb i Konnerudgruvene	s. 27
Det neste store prosjektet: Konnerudkollen Turisthotell	s. 28-29
Ny komite skal følge Malmveien	s. 30-31
Det hendte så mangt en vindfull dag	s. 31
Vestskogdagen 2017	s. 32

Tilbake til naturen
s. 8-9

Det perfekte stoppestedet
s. 16-17

Send oss epostadressen din

Historielaget samler inn epostadressene til medlemmene. Målet er å kunne kommunisere med alle våre medlemmer på epost, det vil si alle medlemmer som har en epostadresse. Og det har de aller fleste nå. Kasserer Randi Raaen, som står for innsamlingen, har mottatt 268 epostadresser så langt. Det er også viktig at du husker på å gi oss beskjed hvis du skifter epostadresse, for eksempel hvis du bytter jobb.

Ett av målene er å slippe å sende ut fakturaer med medlemskontingenten i posten hvert år. Portoen er en betydelig kostnad for Skoger og Konnerud Historielag, og ved å i stedet sende ut fakturaene på mail er det mye å spare. I tillegg er det praktisk å kunne sende ut informasjon til alle medlemmene på mail om arrangementer og aktiviteter som kan være av interesse.

Send en epost til randi.raaen@ebnett.no eller post@skhist.no med din kontaktinformasjon, så registrerer Randi deg og du bidrar til at historielaget sparer penger som heller kan brukes på aktiviteter i laget.

Historielagsnytt

Ansvarlig utgiver:

Styret i Skoger og Konnerud Historielag.
Nr. 1 mai 2017 36. årgang.
Bladet kommer ut to ganger årlig- vår og høst
-og sendes alle medlemmene i Historielaget.
Opplag: 750 eksemplarer

Styret

Leder: Hanne Fretheim
Nestleder: Jan Sundby Ekeberg
Sekretær: Anne Lise Bjørge Erichsen
Kasserer: Randi Raaen
Styremedl.: Tore Chr. Skjeldrum
Styremedl.: Linda Skjeldrum
Varamedl.: Steinar Knutsen
Varamedl.: Jan Haldor Skramstad

Redaksjonskomité:

Redaksjonen tar imot stoff og bilder fra Skoger og Konnerud.

Redaktør: Bjarne Dramdal Erichsen
Epost: redaksjon@skhist.no
Medlem: Inger Johnsrud
Medlem: Haldis C. Sørby
Medlem: Ingvild Anita Velde
Medlem: Tone Sverreson Ørmen

Fotokomite

Tar imot bilder fra gammel og nyere tid.
Leder: Ingar Steen
foto@skhist.no

Teatergruppa - Det Dramatiske Selskap

President Jan Lokshall

Bygdesamlingen på Borge

E-post: post@skhist.no

Postadresse

Skoger og Konnerud Historielag
Postboks 9112, 3006 Drammen

Hjemmeside og e-post

E-post: post@skhist.no
Web: www.skhist.no

Lay out: Print Konsult, Andebu
Trykk: Trykk Service AS, Drammen

Forsidebilde

På forsiden kan du se tre av postkortene med motiver fra Konnerudkollen Sanatorium og Turisthotell som historielaget nå har kjøpt. De øvrige kortene kan du som medlem se på vår hjemmeside skhist.no under fanen Historiske bilder.
Foto: Tor Alf Kristiansen

Strakstiltak skal bevare skoger gamle kirke

Litt bortgjemt på en liten haug ved Hanevold i Skoger ligger et av Drammens viktigste praktbygg. Observante bilister har observert en liten hvit murkirke, som ligger ned til høyre like før svingen ved Hageland. Dette er en såkalt Olavskirke, sagnet sier at den ligger på en kilde til minne om Hellig Olav.

Av Halldis C. Sørby

Om kvelden er bygningen fint opplyst, og ser man godt etter, får man øye på den allerede fra avkjøringen til motorveien i Sande.

Fra kirken på Hanevold er det vidt utsyn, særlig over nordre Sande. I 2020 regner vi at det 800 år siden den ble bygget, og det blir derfor et jubileum.

En viktig markering av en viktig bygning. Vi i Skoger er veldig stolte over og glade i Gamlekirken. Denne kulturperlen er vår, samtidig som den tilhører Drammen og hele landet. I menighetsrådet er vedlikehold, bevaring og bruk av den stadig på agendaen. Vedlikehold og bevaring ja. Det er ingen sak å kimse av, for det har blitt oppdaget både fuktige områder, isdannelser og rim inne i kirken. Strakstiltak er altså tvingende nødvendig, hvis ikke tilstanden skal ytterligere forverres.

Skoger gamle kirke har behov for omfattende rehabilitering. Foto: Halldis C. Sørby.

Derfor har det blitt opprettet en venneforening som har som eneste oppgave å ta vare på denne unike skatten. Arbeidsutvalget har bestått av Vibeke Kiær, Ingeborg Røed og Sverre Hornkjøl. Sverre Hornkjøl, som var en verdifull kunnskapsbank om gamlekirken, gikk dessverre bort i desember 2016. Venneforeningen har arbeidet aktivt for å få klarhet i ansvarsforhold vedrørende vedlikehold, og ikke minst anstrengt seg for å skaffe penger til de mange nødvendige arbeidene.

I løpet av vinteren og våren 2016 innhentet arbeidsutvalget statusinformasjon om kirkens tilstand fra Drammen Kirkelig fellesråd og Castor Kompetanse. Fellesrådet benytter Castor Kompetanse som servicefirma for alle kirkene i Drammen. De er ansvarlige for å følge opp det bygningstekniske ved gamlekirken, og for å utføre service. På oppdrag for fellesrådet har de laget et prosjektprogram for kirken som tar for seg den bygningmessige rehabilitering av den de neste tre årene.

Prosjektprogrammet inneholder i alt 21 små og store bygningsmessige rehabiliteringsprosjekter av kirken. Det kan nevnes reparasjon av råteskader i takrytteren/tårnet, klimalogging, oppvarming og fullstendig brannsikring. Enkelte av prosjektene i programmet opptrer i et bestemt innbyrdes avhengighets-

forhold, eller rekkefølge. Det er slik at sløkkanlegg i kirkens tårn ikke kan installeres før råteskadene samme sted er reparert. Prosjektprogrammet inneholder tiltak som skal sikre gode bevaringsforhold av kirken for framtiden.

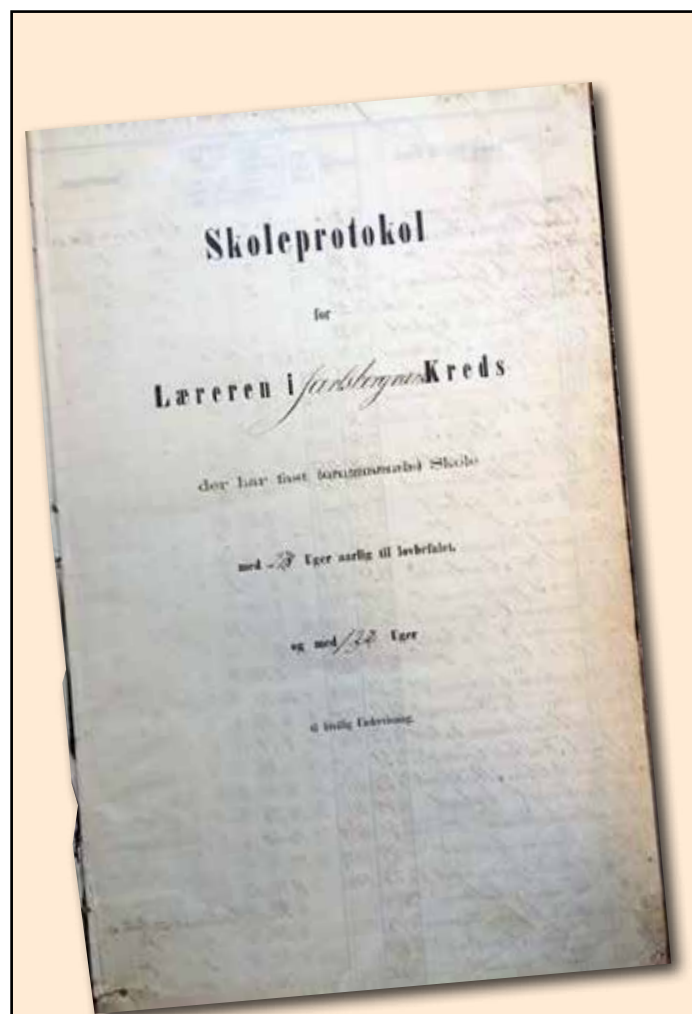
Ett av prosjektene er reparasjon av råtesoppskader og svekkelser i takrytteren og tårnet på kirken. Råtesoppskadene har vært kjent i flere år. Rundt årtusenskiftet var det en stor rehabilitering av kirken, og det var da de nevnte skadene først ble oppdaget. Dessverre var det ikke igjen midler til denne reparasjonen, og dette har da heller ikke blitt prioritert i årene etter. Dette arbeidet er blitt estimert til anslagsvis 1,6 millioner kroner.

Som nevnt tidligere er det problemer med fukt og høy luftfuktighet i kirken, spesielt ved væromslag vinterstid. Norsk institutt for kulturminneforskning har på bestilling fra Riksantikvaren gjennomført et pilotprosjekt i Skoger gamle kirke med det formål å se på hvordan man best kan sikre og forvalte norske kirkebygninger i fremtidens klima. Rapporten fra dette prosjektet gir mange gode forslag til hva man kan og bør gjøre. Gledelig er det også at det fremkommer at Riksantikvaren er positivt innstilt til disse forslagene.

Guidekurs i Skoger gamle kirke i juni 2016 som nå avdøde Sverre Hornkjøl holdt, og der han øste av sin rikholdige kunnskap om gamlekirken. Fra venstre: Solveig Steen, Harald Hindhamar, Ellen Hagen, Ingeborg Røed, Halldis Sørby og Sverre Hornkjøl. Foto: Privat.

Et av tiltakene er å sette opp takrenner i tre for å forhindre drypping på kirkemuren, et annet er oppvarming for å holde temperaturen over frysepunktet hele vinteren. Disse tiltakene vil redusere problemene med fukt i bygningen vinterstid. Søknad, produksjon og montering av takrenner i tre er estimert til 184.00 kroner. I tillegg må takrytteren repareres, og kirkeklokka settes i stand til bruk. Det er nok å ta tak i.

Godbiter for slektogranskere

Byarkivet i Drammen inneholder en rekke godbiter fra gamle Skoger kommune. Nina Vikøren, som er historielagets gode venn i byarkivet, forteller at det er mye interessant å finne i gamle protokoller og mapper. Vet du navnet på dine aner, kan du kanskje finne ut mer om dem her. Dette er en protokoll fra Jarlsbergske Kredsskole i 1863. Gjør du en avtale med Nina, får du komme innom og bla i den.

Alle søknadene er en møysommelig og tidkrevende prosess, og den er langt ifra i havn. Det er ikke lett å skaffe midler hverken fra offentlige instanser eller private aktører som ulike fond eller store selskaper. Derfor ønsker vi også å få i gang en kronerulling blant bygdas innbyggere og andre interesserte, ved at man kjøper «aksjer» eller lignende.

Skoger menighetsråd ønsker at Gamlekirken skal få den heder og ære den fortjener. De siste årene har den bare vært i bruk til sommergudstjeneste, murpussen vil ikke tåle oppvarming og nedkjøling gjennom vinteren. Men det er viktig at den brukes. Det har lenge vært populært å gifte seg der, ikke bare for bygdefolk. Den enkle bygningen omgitt av grønne bakker og med vakkert interiør, gir en enestående ramme rundt et bryllup. For å gjøre denne perlen mer kjent for byens befolkning og tilreisende, har Skoger menighetsråd satt i gang tiltaket «Åpen Gamlekirke». I år er det planlagt tre torsdager i juni og to i august. Programmet består av en omvisning ved en guide fra bygda og konsert med vår fremragende organist Viktor Riakhin, som vil spille på landets eldste orgel i fortsatt bruk. Han vil også ha med noen 'gjesteartister'.

Sommeren 2016 var en særdeles vellykket start. Vi hadde «Åpen Gamlekirke» fire ganger, tre i juni og en i august, Arrangementet ble annonsert gjennom Facebook, jungeltelegrafen og på plakater, og det var over 20 stykker på hver omvisning. En kveld hadde vi to omvisninger, med bra besøk på begge.

To andre vellykkede arrangementer må nevnes. «Tårnagentene» er et arrangement for 11-åringer der de kan få gå på utforskningsjakt i kirkene. Det har også vært et opplegg for konfirmantene der de besøkte både Skoger nye og gamle kirke. De går mellom de to kirkene, og spiser pølser ved Gamlekirken. Personlig synes jeg dette var et flott og trivelig opplegg som jeg håper vil fortsette. For mange er dette det første besøket hit og for andre igjen, det eneste. Et annet tiltak vi ønsker å få til er å gjøre kirken kjent for skoleklasser i området, for eksempel ved at en «Bli kjentdag» ligger fast på et årstrinn.

I 2014 var det Grunnlovsjubileum, og i september det året hadde vi en fin markering av at kirken på Hanevold var valgkirke. Representanter fra noen av gårdene som hadde valgmenn kom kjørende i hest og trille, vi spiste «1800-tallssuppe» og det var diverse taler. Det har kommet opp en blå minneplakett på ytterveggen, der det blir kort fortalt om valgkirken.

Ellers har menighetsrådet i mange år hatt Olsok-feiring på søndagen nærmest selve Olsok-dagen. Denne feiringen har foregått på forskjellige måter, men fast har alltid vært gudstjeneste med salg av kaffe og kaker på kirkebakken etterpå. Noen ganger har det vært foredrag om diverse historiske og kulturelle emner. Enkelte år har menighetsrådet arrangert en liten festival med konsert på mandag, gudstjeneste på søndag, samt skuespill og dramatiseringer av ymse slag. Dette har vært populært, også for folk utenfor Skoger. Pilegrimsleden går selvfølgelig forbi her, og det arrangeres pilgrimsvandring som er populære for mennesker fra hele Drammen.

Opplegget for årets Olsok-feiring er ikke helt klart ennå, men følg med i avisen og få med deg denne unike opplevelsen!

Er det noen som husker hvor Verkenøbakkene ligger?

Gamlebakkene var den første veiforbindelse fra Drammen til Konnerud. Fram til begynnelsen av 1900-tallet het veien Verkenøbakkene på grunn av Konnerudverket.

Av Per Runar Thoresen

Veien gikk fra Strømsø, langs Konnerudgata opp til Øvre Strøm og langs Gamlebakken opp til krysset Thygebakken. Herfra kan vi fortsatt følge Gamlebakken opp til Gråbeinsletta og Gamleveien til Bernås.

Veien ble gjort kjørbar i 1720-årene på grunn av driften ved Konnerudverket. Den ble samtidig en populær akebakke der man på de såkalte fiskekjelkene med styrestang kunne få en kolossal fart.

Nyveien

Men etter hvert ble den for smal og bratt, og i 1885 ble den lagt om til nåværende trase under navnet Nyveien i mange år. Nå er navnet Konnerudgata.

Akingen ble like populær i Nyveien og i avisene kan en lese om reine «krigstilstand» mellom de akende og befolkningen. Bøndene var rasende over den uvettede kjøringen, og de var livredde for at kjelkene skulle havne inn under hestene og ødelegge hestebeina.

Aking ble etter hvert forbudt, men blant de yngre var det voldsomt spennende å trosse forbudet. Når lensmannen kom på inspeksjon, gjemte de både seg selv og kjelken i grøfttekanten. Akingen nådde sitt høydepunkt under krigen.

Gammeldags fiskekjelke.

Hestene måtte vannes på vei opp bakkene.

Brostein

Nyveien fikk etter hvert dekke av brostein, og et stykke opp i bakkene var det et kjærkomment vanntrau for tørste hester. Det samme vanntrauet skal visstnok være det som i dag står plassert like ved demningen på Hammerdammen i Verksveien.

Veien er jo senere blitt utbedret en rekke ganger med større bredde, retting av svinger og den uslitelige brosteinen er fjernet eller gjemt bort under asfalten. Men de litt over 200 meters høydeforskjell er det ikke så mye å gjøre med. Høydeforskjellen er der til skrekk for noen og glede for andre.

Fortsatt aking

I dag er det jo ikke så mange som bruker Gamlebakken, men den yngre garde bruker den fortsatt til aking og nå med bedre utsyr som gir god styringskontroll.

Og hvis du ikke har akt der sammen med dem, har du sikkert sett dem når de står og venter på å ta Konnerudbussen opp til toppen igjen for å ake en gang til en fin vinterkveld.

Tilbake til naturen

Dagens virkelighet for den norske bonden kan være forvirrende for den norske borger, som klumper seg sammen i byer og tettsteder. Mange forbinder nok i dag det å være bonde med en deltidbeskjeftigelse når det egentlige dagsverket er unnagjort.

Av Normann Solberg

De fleste fjøs og staller står tomme. Og store lader med tørrhøy hvor finner man det? Det er her som ellers at mekaniseringen skaper gigantomani. Gårdsbruk som tidligere var som en bedrift med en større eller mindre arbeidsstokk, er i dag nærmest

et enmannsforetak, og dertil kan bonden også i tillegg ha yrker som en bigeskjeft eller en hobbyvirksomhet. Ja, det er kanskje slik bymannen tenker?

Jordbruksbefolkningen er mer enn kraftig redusert. Utviklingen akselerer mot en virkelighet hvor hensikten med jordbruket for mange ukyndige fremstår som om det er til for å fremme nostalgiske fritidssysler, hvis oppgave er å holde jorda i hevd i tilfelle det skulle bli nødvendig med jordbruk for å holde befolkningen i live. Det er vanskelig for landets eldre befolkning å glemme krigstiden med matmangel.

Jeg sitter i dag i en borettslagsleilighet hvor jeg fra verandaen på garasjetaket skuer ut over et boligblokkområde som snart har

Bildet er tatt midt på 1980-tallet og viser hvor Solberggården lå.

lagt beslag på mesteparten av fars fødested og barndomshjem. Der den gamle stua sto på en liten fjellknaus, er det et lite område som dels er dekket av furu og bjerketrær. Der låve, stall og fjøs lå, ligger en treetasjes boligblokk bebodd av pensjonister. Dette var et småbruk som i hovedsak holdt liv i fire generasjoner av familien før meg (fra 1824). Tippoldefar kom til Skoger fra fjellbygda Tuddal i Telemark på nøytralitetstjeneste i 1807-1814. Slekt koblet seg til andre Skoger- og Konnerudslekter. Jorda rundt om i nevnte bydeler i dag, har delvis vært i slektas eie.

Hvor jeg går kan minner og nostalgi ta tak i meg. Her er jordbruket blitt helt borte. Det er uaktuelt å nytte stutturv og grev for å få føda. Noen supermarkeder tilfredsstiller dagens behov. Resterende gjengrodd jordlapper ligger brakk, urørte og nedlagt. Det sørger «super'n» for.

Jeg flyttet som ung fra Ringerike hvor det var en drøss med småbruk der jeg bodde under krigen. Vi hadde potetparseller på flere steder og for øvrig deltok fabrikkarbeiderne med mat-

I dag ligger Konnerud Nye kirke nord for Solberg og Terrasseblokken Pettersvollen 29 ligger på deler av Solberggården.

auke med kaniner, høns og gris. Ja, det var noen som til og med hadde ku. I området nærmere byen lå ei skogshavn og her var det flere som hadde dyra sine på beite. En familie nær oss hadde ei ku som hver dag ble geleidet dit. På veien gikk den i tjør og beitet veiskråningene. Hjemme fra om morgningen, tilbake om kvelden. Det var rene grasklipperen.

Skogen ble saumfart etter grisemåsa og brennensesle, det ble kokt sammen med skyller. Ingen kasta matskyllene den gang. Nei de gikk til grisefor. Som gutt fikk jeg delta i dyrestellet både her og der. Vi hadde naturligvis også gris, kaniner og høner. Kjøkkenhage hadde vi også. Gulrøtter, selleri og purreløk for ikke å nevne potetparseller rundt huset der det var plass, eller noen renner i åkrene til en småbruker.

Barndomshjemmet er for øvrig borte som så mye annet. Jeg kvier meg for å besøke de gamle trakter. Det har blitt så ukjente og jordbruksmiljøet rundt er borte.

Godbiter for slekt- granskere

Er du interessert i slektsgranskning, har byarkivet mye å by på. Hele arkivet til gamle Skoger kommune befinner seg der. Kjenner du navnet på anene dine, og vet når de levde, kan du se om du finner noe om dem i arkivet. Nina Vikøren er historielagets gode venn i arkivet. Hvis du for eksempel har lyst til å undersøke om du finner slekta di i denne arkivboksen, kan du kontakte henne.

Konneruds skoleavis Nærsyn var 80-tallets svar på Facebook

I en tid der de aller fleste kan dele alt de måtte ha på hjertet med så mange de vil, bare med et tastetrykk på en smarttelefon, kan det nok være noen som lengter tilbake til den tiden da det var en viss kontroll med hva folk fikk dele med andre. På Konnerud skole var skoleavisen Nærsyn en kanal for ungdommelig ytringstrang, fullstendig fri for selfies og sminketips.

Av Ingvild-Anita Velde Kösling

Diverse årganger av skoleavisen Nærsyn er blant de mange skattene som er å finne i Drammen kommunes byarkiv. Den omtales første gang i et skriv til foresatte, datert den 8. september 1979. Der står det å lese at skoleavisen trolig vil komme ut med sitt første nummer omkring midten av måneden. Den har ennå ikke fått noe navn, og det etterlyses navneforslag. Vi finner den også omtalt i et skriv fra skoleavisgruppa, der går det fram at elevene har kunnet velge skoleavis som valgfag:

«Den har fått oppgaven å virke som en slags lokalavis, der vi tar opp nyheter og aktuelle begivenheter fra Konnerud. Avisa vil også inneholde annet lett stoff, som vitser, konkurranser o.l. Vi vil forsøke å få gitt ut 4 - 5 aviser i løpet av skoleåret. Avisa vil i løssalg koste kr. 3,- . Hvis De ønsker fast abonnement, vær vennlig å fylle ut kupongen nederst på siden.»

Disse elevene er med i skoleavisgruppa:

Ann Christin Knudsen, Irene Langen, Thorunn Skjelsbæk, Stein A. Horgen, Trond Iversen, Nils P. Sjom, John A. Sørsdal, Lene C. Einang, Arild Bergh, Hans O. Gjernes, Per O. Klausen og Edvin Sandsleth.

Seriøst innhold

Den første utgaven kommer ut i 1979, slik målet var. Forsiden er preget av en tegning signert Hege Solli i 9A, et eple. Innholdet er, som lovet, litt av hvert fra Konnerud og fra livet på skolen, pent dandert sammen med kryssord og vitser. Det er tydelig at både stoffvalg og utforming er inspirert av ordentlige aviser som Fremtiden og Drammens Tidende. Antakelig er elevene som har valgt skoleavis som valgfag også gode i norsk, og har tatt korrekturlesningen på alvor. Nærsyn er gjennomgående preget av et nokså godt språk, og vi kan bare tenke oss hvor stolte elevene har vært når de har sett resultatene av eget arbeid på trykk i egen avis.

Det var slett ikke lett å få noe på trykk i de ordentlige avisene den gangen, og for elever som kanskje hadde en journalistpire i magen, ville det komme godt med å vise til erfaring fra sko-

leavis og russeavis. Det var stort sett bare leserbrevspaltene i avisene som var åpne for ytringer fra andre enn journalister, og det som slapp på trykk der, var fritt for personangrep og injurier, og stort sett innenfor meget bestemte rammer for hva det var akseptabelt å mene offentlig. Med dette i mente, fremstår Nærsyn som en skoleavis for sin tid. Dagens 9. klassinger vil trolig synes den er litt småprektig og kjedelig, blottet for selfies og smileys som den er.

Ikke bare å knipse i vei

Nærsyn har imidlertid en del nokså gode bilder, som det helt sikkert ligger mye arbeid bak. Som kjent var det lang vei fra man trykket på utløseren til man hadde et ferdig fotografi, og et kamera var heller ikke allemannseie. Fotogruppa på skolen har jobbet flittig. Vi vet at filmen måtte tas ut av kameraet i mørke. Den måtte snurres inn på ei snelle og plasseres i en boks med kjemikalier for fremkalling og fiksering. Det var også en omstendelig prosess å fremkalle papirkopier av fotografiene, og det krevde kostbart utstyr.

Den første utgaven har viet hele to sider til musikk. Der finner vi småstoff under tittelen «Popnytt», «Konnerud 10 på topp» og en konsertanmeldelse fra Supertramps konsert i Drammenshallen i oktober. Her er den:

«Det var kjempestemning i Drammenshallen den 25. oktober. Det var den kjente gruppen SUPERTRAMP som var på besøk. Det var trangt om plassen utenfor dørene, og det var på ingen måte bedre innenfor.

SUPERTRAMP spilte musikk fra alle LPene sine, og de hadde også lagt inn noen nye låter.

John A. Helliwell, med sin saksofon, fikk publikum til å juble da Breakfast in Arica og Give a little bit - ble spilt.

Gruppen hadde et sprakende lysshow, med film i bakgrunnen.

Gruppen består av Bob C, Benber, Dougie Thomson, Roger Hodgson, Rick Davies og John A. Helliwell.»

Anmeldelsen er signert Nils Petter.

Thorunn og Irene, har skrevet en artikkel om et helt nytt fag:

Skolen i samtiden

«SAMTIDSORIENTERING er et helt nytt fag på Konnerud skole. Det er to grupper i 9. kl. og en gruppe i 8. kl. I 9. kl. er det Henning Gaarder og Hans Haveraaen som er lærer, og i 8. kl. er det Dag Nordahl-Olsen.

Haveraaen sier at samtidsorientering ble tilbudt som valgfag fordi man i de vanlige samfunnsfagtimene ikke fikk tid til å

Byarkivet har tatt vare på samtlige eksemplarer av skoleavisen Nærsyn.

diskutere mer aktuelle hendinger. Siden det ikke er noen lærebøker i faget, må man prøve seg fram med forskjellige undervisningsopplegg. Alle gruppene diskuterer nyheter fra inn- og utland. Elevene får forskjellige oppgaver. Noen holder foredrag om hva som har skjedd i løpet av uka. Elevene plukker da opp stoff til foredraget i massemedia.

Det er en forutsetning at elevene er virkelig interessert i saker og ting som skjer rundt omkring i verden. Hvis ikke, blir det vanskelig å få noe ut av et slikt valgfag. Som et eksempel på hva som kan tas opp til diskusjon, kan vi nevne Alta-saken.

Elevene har blant annet lest utsnitt av den Stortingsproposisjonen som behandler saken, og de har samlet stoff fra TV, radio og aviser.

Mange av elevene følger godt med i det som skjer, men det er også noen som vel egentlig ikke skulle valgt et slikt valgfag, fordi de ikke er noe særlig interessert i nyhetsstoff.»

Mellomtittel: Unge Høyre, klokke Allum og vitser

Lene har intervjuet Knut Uv, som er formann i Konnerud Unge Høyre. Han forteller at bydelsforeningen ble startet i 1978, og at den har 60 medlemmer. Kontingenten er på 20 kroner i året, og i planene for hva foreningen skal gjøre i året som kommer, inngår et diskotekarrangement for ungdommen på Konnerud. Foreningen tilbyr også studieringer, der det går an å få opplæring i politikk og kunsten å diskutere.

Avisgruppa har også vært på visitt på Hallermoen skole, og intervjuet elever der. En av dem som kommer til orde, er Vegar Johansen i 4a. Det er ikke alt han er like fornøyd med, som vi ser:

«Jeg synes skolen er bra. Men de har så dårlig råd så vi får nesten ingenting til håndarbeidstimene, Og så er det nesten ingenting å gjøre i friminuttene. Forming og gymnastikk er de beste fagene, for det er ikke så «stressandes» og så får vi bråke litt. Norsk liker jeg ikke, for da må vi skrive så mye. Når vi begynner på Konnerud skole kan vi sykle - det kan vi ikke her.»

At elevene ikke har så stor grunn til å være misfornøyd i 1979, får Lene fint fram i sin artikkel «Konnerud i gamle dager». Der skriver hun om trange tider på Konnerud, også for skolen:

«Den lille skolen i bygda måtte i høy grad dele skjebne med verket. Når verket gikk godt, var det oppsving i skolen, når det gikk dårlig, var det også lite skolegang. Da det ble holdt auk-sjon på verket, ble heldigvis skolehuset holdt utenom. Det ble dårlige tider på Konnerud. Dette gikk selvsagt også utover skolen. Klokke Allum skildret i 1808 forholdene slik:

Skolen innvortes er jammerlig slett. Den er ikke forsynet med de sedvanlige skoleapparater, undtagen tvende horisontale bord. Der findes ingen kakkelovnsdør, så at røg næsten altid oppfylder værelset, ikke et eneste beslået vindu kan opplukkes.

Kakkelovnens murstensrør og muren er faldeferdig. Gulvet ligner en ujevn stenig vei. Vandhuset er så aldeles faldeferdig at man neppe kan eller tør gå dit.»

Trist lesning, og sannelig er det godt at Nærsyn også byr på en hel side med gode vitser. Et par av dem er litt på kanten, som denne:

«En herre i 80-årsalderen sto tiltalt for bigami. Dommeren sa til ham:

- Men hvordan kunne De egentlig se Dem i stand til å oppfylle Deres ekteskapelig plikter innen et rimelig tidsrom - med en kone her i Oslo og en på Hamar?

- Vel, man har jo honnørbillett, svarte gubben.

Historielagsnytt nr. 1 - 2017

Rasjoneringen gjaldt også varer som var viktige for den tyske krigsinnsatsen. Drivstoff var strengt rasjonert, og biler ble bygget om, slik at de kunne kjøre med knottgenerator. Metaller, gummi og smøreolje var forbeholdt nødvendig industri.

Den beste måten å sørge for bedre mat på bordet var å drive matauk selv. Mens man mange steder i verden sultet under krigen, var det stort sett mat nok i Norge. Det var riktignok slik at man ofte måtte gå til sungs sulten, men underernæring var det lite av. Dette skyldtes først og fremst poteten og kålrota, som er svært rike på vitaminer, og som kunne gi gode avlinger på små hageflekker. De fleste som hadde en liten hage, spadde den opp for å dyrke poteter og andre grønnsaker.

Mange skaffet seg også en gris. Dette gjaldt ikke bare folk på landet, «villagriser» ble også vanlige. Det var ikke bare nordmenn som gjorde dette, for på de tyske befestningene var det vanlig å ha en «batterigris». Bærplukking ble også en viktig syssel. Dette ga ikke bare ekstra vitaminer, det ga også noe søtt på bordet.

Regjeringen hadde et stort opplegg med rasjoneringskort og fordelingen av disse. De fleste matvarer ble regulert. Barnefamilier fikk mer av viktige matvarer, som egg, melk og brød. Også klær og sko måtte en ha kort for å få kjøpt.

— 3 —

Varebetegnelse	A	B	C
Korte benklær, shorts	35	25	15
Vindjakke, -bluse, anorakk, sportsbluse	110	80	70
Kjeledress til sportsbruk	194	110	80
Genser, pullover, strikket jakke med lange ermer, lusekofte	65	55	45
Genser uten ermer, slipoover	40	30	20
Skjorte med lange ermer (med inntil 2 snipper)	75	60	45
Skjorte med korte ermer	50	45	35
Undertøye med lange ermer	40	40	20
Undertøye med korte eller uten ermer	25	20	15
Underbenklær, lange og 3/4 lange ..	45	45	20
Underbenklær, korte	30	20	15
Snipp	—	3	3
Pyjamas, nattskjorte	100	100	75
Badebukse	20	20	10
Lange strømper, sportsstrømper, raggsocker	25	20	—
Sokker	17	10	8
Tørkle og skjert, 1/2 m ² og større ..	40	20	20
Tørkle og skjert, under 1/2 m	20	10	10
Hansker, forete	—	2	—
Hansker, uforete	—	1	—
Våtter og vindvåtter	10	5	—
Vanter	10	—	—
Slips, sløyfer	3	3	3
Lommetørklær	—	3	2
Gamasjer	20	15	—
Strikkegarn, pr. 100 gr	18	15	12
Bånd og strikk under 3 cm bredde, pr. m	1	1	1
Bånd og strikk over 3 cm bredde, pr. m	2	2	2
For metervarer, gruppe A, 140 cm bredde, pr. m	48	—	—
For metervarer, gruppe B, 70 cm bredde, pr. m	—	21	—
For metervarer, gruppe C, 90 cm bredde, pr. m	—	—	18
For hver påbegynt 10 cm bredere eller smalere legges til eller trekkes fra for gruppene A og B	3	3	—
og for gruppe C	—	—	2

Bytte av varer og bruksalg ble svært utbredt under krigen. Det var ikke lett å få tak i nyproduserte ting, og det var stramme tider for de fleste, så gjenbruk ble løsningen. Aviser fra krigsårene hadde ofte annonser om ting til salgs, ting som man ønsket kjøpt og om mulige byttehandler. En del av annonsene kan være komiske i våre øyne i dag - som klassikeren «brudekjole ønskes byttet i barnevogn» - men de er også dokumentasjon på den kreativitet folk la for dagen for å komme seg gjennom en vanskelig hverdag.

Rasjoneringer opphevet:

Melk, ost, egg og kremfløte 1949.

Skotøy og sjokolade 1950.

Tekstilrasjoneringen før jul 1951.

Kaffe og sukker 1952.

I perioden 1950-1952 ble de aller fleste rasjoneringsordninger for konsumvarer opphevet.

Personbiler fram til 1960.

Det ble slutt på all rasjonering i 1963.

Kilder: Wikipedia og Lokalhistoriewiki.

Takk til Elin Eskerud for god bistand, og Randi Raaen for utlån av rasjoneringskort.

— 4 —

Merk:

Bekledningskortets merker gjøres gyldige ved kunngjøring.

Kort som ikke er påført navn og adresse med blekk samt forsyningsnemndas stempel, gjelder ikke. Løse merker gjelder ikke.

Det er ikke tillatt å klippe merker før varen blir levert til forbrukeren.

Kortet kan ikke overdras.

Tapte kort erstattes ikke.

Veiledning:

På kortene kan kjøpes de varer som er nevnt på side 2 og 3 og i vareliste nr. 3, II. For hver vare er angitt hvor mange merker selgeren skal klippe fra før varen kan utleveres.

Ekstramerkene 1—25 er bestemt til bruk etter senere bestemmelser.

Så vel for stoffer som for ferdige varer er merkeverdien forskjellig etter vareslaget og arten av stoffet.

Det skilles mellom 3 grupper av varer, nemlig:

A. Varer som inneholder ull eller erstatningsstoffer for ull.

B. » » ikke kan henregnes under A eller C, herunder bl. a. bomullsvarer.

C. » » bare inneholder rene natur- og/eller kunstsilkestoffer.

Eventuelle forandringer av merkeverdiene vil bli kunngjort.

Over 400 kulturminner på Konnerud i «bok»

Allerede i 2007 tok Skoger og Konnerud Historielag kontakt med Drammen Kommune med påtrykk om å sette i gang registrering av kulturminner i våre bydeler.

Av Per Runar Thoresen

Etter hvert kom det på banen budsjettmidler som førte til at Jo Sellæg ble engasjert til å registrere bygninger, og i 2008 og 2009 trålet han Konnerud bydel på kryss og tvers.

Sellæg har lang erfaring i dette og kan ved et «øyekast» blinke ut de bygninger som krever nærmere undersøkelser. I alt registrerte Sellæg litt over 300 bygninger som ble klassifisert i forskjellige grader av bevaringsbehov.

Foruten «fredning» som er en særdeles krevende status, deles bevaringsgraden inn i tre nivåer (A-B-C) hvor A = Svært høy verneverdi. Sellæg fremmet forslag om at i alt 13 bygninger skulle få denne status A.

Tekniske kulturminner

Konnerud bydel er full av tekniske kulturminner. I 2013 svarte styret i SKH positivt på en henvendelse fra Drammen Kommune om bistand til å registrere tekniske kulturminner og en gruppe på tre personer, Erik Bjørløw-Larsen, Tom Hayden og Per Runar Thoresen ble valgt til å ta på seg denne jobben uten at de antagelig helt visste hva det innebar. Gruppen døpte seg selv for «Kuminggruppa».

Hva er så tekniske kulturminner?

Som tekniske kulturminner regner vi både eksisterende og syn-

Kumingutta på leting. Fra Venstre: Tom Hayden, Erik Bjørløw Larsen, Per Runar Thoresen. Foto: Reidar Halden.

bare objekter samt rester av tidligere objekter. I denne gruppen finner vi steingjerder, demninger, dammer, vannreservoar, gruver, skjerp, stoller, taubanefester og veitraseer. Men også bruer, møller og industrirelaterte objekter som pukkverk, smelteovner, brennerier, sager, brønner, grunnmurer, bad/vaskehus, pumpehus og trafoer.

Geografiske ytterpunkter var Ormetjern, Konnerudkollen, Pukerud, Baklia, Haukås, Dunkedalen, Svingen, Dalen og Kollerud. Noen få steder registrerte vi også objekter i grenseland til Nedre Eiker kommune, blant annet Nikkerudgruvene og Dalemgruvene.

Dette bestod jobben i:

- Oppsøke og finne objektene ute i terrenget.
- GPS-registrere posisjoner.
- Fotograferer objektene og stedfeste geografisk med gårds- og bruksnummer.
- Legge posisjoner og steder inn på kart.
- Registrere all informasjonen på spesielle skjemaer utarbeidet av Jo Sellæg.

Mange av objektene er lett synbare i terrenget, men mange er også særdeles godt gjemt. Det kreves derfor god lokalkunnskap

og ikke minst god oversikt over tilgjengelig lokalhistorisk litteratur. Noen ganger kunne vi bruke en hel dag på å finne rester av en demning fra en 200 år gammel mølledam.

Klar for nye oppdrag

Kumingruppa har gjennomført omlag 75 utflukter og møter, og har registrert ca. 150 objekter hvorav steingjerder utgjør omtrent 40 %. Rundt 20 objekter er foreslått til verneverdi A, og dette er i hovedsak gruver fra Konnerudverkets drift.

Graden av verneverdi er kun forslag som senere skal behandles av administrasjonen i Drammen kommune, og det skal til sist gjennom en politisk behandling.

Kumingruppa har hatt en fantastisk trivelig jobb og takker for oppdraget som nå er avsluttet for Konneruds del. Det finnes betydelige kulturminner også i Skoger. Ikke minst på vestskaugen med historiske boplasser, demninger, sager og så videre. Så snart formell henvendelse kommer, tror jeg Kumingruppa er klar for nye oppdrag.

DRAMMEN KOMMUNE				Kulturminneevaluering for område: Skoger utmark										FORELSPIS		16.12.2016	Utvvalg: Alle				
Registrerings- og vurderingsystem:				Koder for Objekttype og Alder										Koder for Kriterier for vev:		Koder for Vernestatus:		Koder for kilder til byggeår og info:			
Registrering og vurdering av kulturminner i utmark. Gjennomføring av registrering av objekter og registrering av kulturelle objekter i utmark. (Vurdering av kulturminner) (se kap. 5.2).				A = Annet, M = Målestilling, B = Bergverksgrube, N = Natur/feriesone, D = Demning/veivest, R = Rute, F = Fangstfelle, S = Steingjerde (se noter ved siden av)										Vurdering av objektets verdi:		A = Gullt høy verneverdi, B = Høy verneverdi, C = Verneverdig i miljøsp.		E = Eldre eller representant for et område, K = kommunens byggesaksarkiv, L = Lokalhistorisk bygdebok, N = Norske Gårdstut, R = Register, S = Selskap			
Fargekoder på registreringsskjemaet: A = Data for lokalitet/veivest av objekter m.v. Grunn = Vurdering av objektets verneverdi, R = Forslag til verne av enkeltobjekt og kulturminne				Q = Gravminne/betjningssted, H = Hus/hytte, T = Tømmerdriftstasjon, I = Industriproduksjon, U = Rutseløst bygge, K = Kjøkken, V = Vekstet, Alder: Århundre (2 siffer) + kvartal (1 siffer)										Kulturminne:		Målestilling:		OBS: Registreringen omfatter hovedsakelig Konnerud. Steingjerder er markert på eget kart.			
Registrering utført av Skoger og Konnerud Historielag (SHK). Vurdering utført av SHK i samarbeid med Jo Sellæg				Byggetype: År = Annet når kjent, K = Kilde, S = Skut, C = C, I = Andre i huskåret										Kulturminne:		Målestilling:		OBS: Registreringen omfatter hovedsakelig Konnerud. Steingjerder er markert på eget kart.			
Identifikasjon av objekt:				Objektinformasjon data										Tilstand (B):		Kulturminne:		Tilleggsopplysninger/kommentarer:			
Objektets navn	Gårdens navn	Byggetype	Dato GPS	Funksjon	Kode	Byggetype	År	S	K	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Bvartendage	1	79	30	Sjøbekken	5041717	100368	sag	I	172	1730	c	L	H	H	H	L	S	M	B	Øren gruver	
Brennsted	2	79	2	Holland	5041864	100372	teglverk	I	174	1765	c	L	H	H	H	L	S	M	B	Øren gruver	
Vannreservoar	2-3	79	2	Holland	5041868	100378	byggetype	V				L	H	H	H	L	S	M	B		
Rest av demning	5	94	2	Fossan	5041907	100373	teglverk	D	174	1765	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Rest av demning	5	94	14	Heyfoss	5042006	100300	mølledam	I	172	1740	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Rest av murtefte	6	79	21	Haugen	5042363	100333	mølledam	D	172	1740	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Brennsted	79	8	Demning	5042576	100380	vannmagasin	D	185	1962	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Tidlig Alders mølledam, nåværende dam fra ca. 1862.	
Alfonsbrille	80	1068	Thorsberg	5042822	100323	industri	I	173	1760	c	L	H	H	H	L	S	M	B		En av flere områder med godt bevart after.	
Gjeter pukkverk	80	16	Thorsberg	5042862	100357	pukkverk	I	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		After og rester grunnmur.	
Fjerde pukkverk	10	80	16	Brakvold	5043349	100352	pukkverk	I	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Grunnmur etter pukkverk og vasskalle.
Veste Damtefte	14	80	16	Havnerødalen	5043376	100407	innstak	D	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Registrert gjennom damtefte.
Stagg eller smeltelyfte	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043060	100365	slagg	I	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Betalt av Vannreservoar.	
Industri (se note)	16	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043077	100341	rustehus	I				L	H	H	H	L	S	M	B		Fundament rustehus, malle og sag. Nyere endringer.
Gjeter innstak	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043074	100329	innstak	D	174	1760	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Sarsden av elva.	
Rest av smeltelyfte	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043105	100326	smeltelyfte	I	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B			
Fjerde pukkverk	19	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043119	100368	pukkverk	I	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Bevarte vasskalle (av tre) fra pukkverk. Mågt spjett bevart.
Konnerud malle	20	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043111	100320	smeltelyfte	I	174	1779	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Grunnmur/fundament
Gammel malle	21	80	13	Helge Jahn-Larsen	5043128	100362	vei	V	174	1778	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Offisiell dam	23	80	13	Griestad	5043117	100301	innstak	D	172	1740	c	L	L	M	M	H	H	H	B		Demning. Historisk dam bevarer også 19207, 30/18 og 63/1988. Overløp fra ca. 1820.
Storsteinen	80	185	Storsteinen	5043187	100749	vannmagasin	D	185	1782	K	L	H	H	L	H	H	H	H	B		Tidlig Norges største demning av den lille byggt. Tekniske innredninger fornyet.
Brekkes malle	25	80	77	Storsteinen (DMS)	5043080	100367	mølledam	D	173	1750	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Storsteinen	26	80	77	Asken Syd	5043461	100379	bekkeleie	D	173	1750	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Stensett bekk fra Tolgen.
Tolgers malle	28	82	12	Haugen	5043569	100363	mølle	D	173	1750	c	L	H	H	H	L	S	M	B		Fundamentet med trapp.
Tolgers malle	28	82	12	Haugen	5043569	100363	mølle	D	173	1750	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Demning Langmyrdam	29	80	13	Langmyrdam	5043526	100349	vannmagasin	D	172	1738	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Demning Stubbendammen	30	80	15	Stubbendammen	5043512	100357	vannmagasin	D	173	1750	c	L	H	H	H	L	S	M	B		
Konnerud Gravelen	31	80	7	Gravelen	5043407	100406	vannmagasin	D	173	1736	c	L	L	M	M	H	H	H	B		
Gravelendammen	32	80	8	Treholt	5043587	100320	vannmagasin	D	172	1738	c	L	L	M	M	H	H	H	B		Bevarer også 65/3. Veidemning.
Demning Gruver	33	85	9	Treholt	5043585	100485	jerngruve	B	185			L	L	M	M	H	H	H	B		Gruveinnredning, blant en rekke i distriktet. Tidlig Hæssel jernverk. Delvis i N. Elvar kom.
Hotelldammen	35	82	14	Nedre Kollen	5043703	100379	vannreservoar	D	191	1900	A	L	L	M	M	H	H	H	B		Vannreservoar for Konnerudkollen Sanatorium. Dam med demmur og steingjerde rundt.
Vaskehus	36	83	10	Stavut	5043593	1007263	vaskehus	D	191			L	L	M	M	H	H	H	B		
Bin	37	83	10	Konnerud/Stubbendammen	5043600	1007251	bin	U				L	L	M	M	H	H	H	B		
Grønn	82	117	Havnerødalen	5043585	1007460	brønn	A				L	L	M	M	H	H	H	H	B		Gjennom Stubbendammen
Sjerp	81	205	Jarvut	5043792	1007800	sløping	B				L	L	M	M	H	H	H	H	B		
Gruver	40	82	23	Øren (sydpunkt)	5043577	1007979	gruveritt	B	172			M	H	H	H	H	H	H	B		Gruveinnredning. Typisk gruvenne, godt bevart og list tilgangelig.
Gruver	40	82	23	Øren (nordpunkt)	5043549	1007933	gruveritt	B	172			M	H	H	H	H	H	H	B		Gruveinnredning. Typisk gruvenne, godt bevart og list tilgangelig.

DRAMMEN KOMMUNE - KULTURMINNEVURDERING

1

Skoger og Konnerud Historielag

Skjema: Avansert skjema form registrering av kulturminner.

Det perfekte stoppestedet

Sagatun kafé lå fint plassert ved Sørlandske hovedvei i Skoger. For bilister langveisfra som skulle på ferietur til Vestfold eller Sørlandet var den et perfekt stoppested. Inni mellom dukket det opp gjester som var litt mer interessante enn andre også.

Av Halldis C. Sørby

Før i tiden var det jo også mange som dro på biltur på søndagen, man kjørte en tur bare for hyggas skyld, og da hørte et stopp på en kafé gjerne med. Sagatun, som ofte bare ble kalt kaffén, uttalt med trykk på første stavelse, var også et kjent begrep for folk i bygda.

Det hele begynte i 50-åra, nærmere bestemt med en kiosk. Øyvind Wollbekk mener det var i 1954. Men egentlig starter historien en stund før det, med Nora og Erling som traff hverandre da de jobbet som servitører på Park restaurant. Nora var fra Konnerud og Erling fra Drammen, og de fikk etter hvert lyst til å begynne for seg selv. Først leide de Stordammen restaurant på Konnerud, men fikk så kjøpt tomt av Meland og satte i gang. De var driftige mennesker som så muligheter, og grep sjansen når den bød seg.

Selve kafébygget sto ferdig i 1959, og Erling og Nora bodde hos Juel på Lindum i byggeperioden. Bygging og utvidelser var det mange ganger fram til veien kom i -98. Tone Wollbekk tenker med litt vemod tilbake på de flotte italienske gulvflisene i kaféen, som var en av de siste investeringene de gjorde. På det største, var det sitteplass til 110 personer inne og 40 ute. Den første tida dreiv Nora og Erling uten bensinstasjon, den ble startet opp en gang mellom 1958 og 1960. Etter hvert ble det en moderne Shellstasjon, men i Skoger hadde den kallenavnet «Tanken». Den ble lagt ned i 1998, da den nye motorveien kom.

Vi sitter i stua hjemme hos Øyvind og Tone Wollbekk, sønn og svigerdatter til Erling og Nora. De byr gjestfritt på kaffe og vafler, mens vi snakker hyggelig om gode, gamle minner. Tone er opprinnelig fra Sande og traff Øyvind som femtenåring, og de giftet seg og flyttet inn i 2. etasje over kaféen. Øyvind forteller at det var et fint sted å vokse opp, både for han selv og hans to barn.

Sagatun ble etter hvert viden kjent for sin gode og hjemmelagde mat. Det var saus laget fra bunnen av, med kraft kokt på kraft-

Sagatun i full drift med kafe og bensinstasjon i velmaktsdagene. Foto: [Ukjent]

bein. Det var karamellpudding helt uten piper, fra Noras egen kokebok. I tillegg til kafédrift og catering, tok de imot lukkede selskaper – 40, 50 og 60-årslag og selvfølgelig begravelser og konfirmasjoner. Menyen bestod av tradisjonell, norsk mat som kjøttkaker, svinesteik, pytt i panne osv.

All denne virksomheten krevde selvsagt mange hender, og Sagatun ble etter hvert en viktig arbeidsplass for både fast ansatte og ekstrahjelpere. Fru Wollbekk som hun stort sett ble kalt, var en myndig og dyktig dame. Hun krevde skikkelig innsats av sine ansatte, og godtok ikke slurv. Hun var streng og sa ifra

Privat.

hvis det var noe hun ikke var fornøyd med. Alt skulle være tipp topp og de som jobbet der, lærte å lage mat fra grunnen av og å gjøre et skikkelig arbeid. Fru Borge og Marit Grønseth fra Sande lagde maten. Mally Steen var annen som arbeidet lenge på Sagatun. De faste var trofaste, fru Borge var der i over 30 år og fikk til slutt gullklokka.

Mange er de ungjentene som fikk sin første jobb og arbeidserfaring på Sagatun. I sommerhalvåret var det ca. 25-30 årsverk der. Irene Johansen, bedre kjent som Tulla, er en dem som har jobbet lengst på Sagatun. Hun begynte som ryddpike i 12-13

årsalderen, og jobbet der i flere perioder. Hun forteller at det det første arrangementet på Sagatun var hennes foreldres bryllup. Johnny og Anne Berit Johansen giftet seg 17. oktober 1959, og både servering og bevertning var perfekt. Fru Wollbekk styrte kaféen med jernhånd, men de som lærte henne å kjenne, oppdaget et varmt hjerte bak den strenge fasaden. Tulla sier at det var hyggelig og sosialt med alle kundene, og de faste som kom igjen og igjen, ble hun etter hvert godt kjent med. Hun beundrer fru Wollbekk for det hun klarte, etter at Erling gikk bort, måtte hun klare alt selv.

Ungjenter i sving bak disken. Foto: Privat.

En annen trofast på Sagatun, var Yngve, populært kalt Pang, fordi han var så glad i å si akkurat det ordet. Han var pasient på Ildjarnstad, og kom daglig til Sagatun der han fungerte som en slags vaktmester. Han ryddet på parkeringsplassen, brant litt søppel og gjorde andre usynlige, men svært så viktige oppgaver. Det han gjorde, ble satt stor pris på, og han fikk is og middag hver dag. Det å få være til nytte og en del av et arbeidsfellesskap, var veldig gunstig for Yngve, noe som også de ansatte på Ildjarnstad kunne tydelig se.

En kafé er avhengig av mange gjester, og Kaffén var møtestedet for ungdommen på Stillerud. Andre ungdommer kom fra Konnerud, Andorsrud og Åskollen. Mange fordrev timevis av dagene sine med skravling og røyking, og hadde på den måten et sosialt fristed, bare de oppførte seg. Når man sammenligner det med livet til dagens ungdom, som sitter foran sine dataspill og med sine smart-telefoner, men uten reale samlingssteder, virker ungdommene på Kaffén superheldige. Det er mange som har møtt sin livsledsager der.

Fredag og søndag ettermiddag stod trafikken bom stille på Sørlandske. Øyvind husker godt at noen oppfinnsomme guttunger da så sitt snitt til å tjene noen ekstra kroner. De gikk inn på «Tanken» og fikk med seg en eske Gullkrone, som de så solgte videre til de som satt og stanget i kø, for 10 kroner stykket.

Et godt minne fra den siste perioden på Sagatun er «Pøbben». På nittitallet ble Sagatun et sosialt treffsted i helgene, og siden Skoger ikke har vært overbelastet med uforpliktende fellesskapsarenaer, så fylte «Pøbben» en viktig plass. En grunn til at vi nordmenn liker oss så godt i f.eks. England og Italia er jo de mange kaféene og pubene. På «Pøbben» møttes bygdefolk på en hyggelig og uforpliktende måte.

Øyvind trivdes veldig godt med å møte nye folk, og syntes det var moro å være pubvert. Noen ganger var det også dans og lokale band som spilte til. Moro!! Et av høydepunktene i «Pøbbens» liv var Påskejammen på påskeaften. Dagen etter på 1. påskedag var det stort koldtbord. Påskejammen ble veldig populær. Et år ble det solgt 260 billetter, så de måtte til slutt stoppe folk. Med så mange gjester, gikk de tomme for øl og Øyvind måtte reise til Sande for å låne. Han fikk låne tre fat, dvs. 150 l. Alle de kjente var snille og hjalp til, men det var en slitsom kveld!

Andre morsomme historier er om da Trond Kirkvaag og gutta fra KLM var innom. Kirkvaag måtte lage noen ablegøyer, og begynte å selge sommerhatter ved disken. Ellers husker Tone godt en episode fra åttitallet da A-ha var på det hotteste. Plutselig stod Morten Harket ved disken. Da gikk jungeltelegraphen kjapt, og i løpet av 10 minutter var hele parkeringsplassen fylt av ungjenter fra Stillerudveien som ville ha et glimt av sitt store

Fru Wollbekk, sjefen sjøl. Foto: Privat.

Mally Steen (t.v.), fru Wollbekk og barnebarnet Thomas. Foto: Privat.

Her er fru Wollbekk bak disken i et av de første driftsårene. Foto: Privat.

idol. NRK-legenden Hans Wilhelm Steinfeld var innom hver sommer og kjøpte is, og da fyltes hele kaféen av hans bergenske røst.

For fru Wollbekk var det aldri noen forskjell på Kong Salomo og Jørgen Hattemaker, og hun var en inkluderende person. Om kvelden etter stengetid førte hun regnskap, og hun likte også den delen av kafédriften, for hun var god med tall. Etter hvert overlot hun deler av regnskapet til en regnskapsfører, men det var først på 90-tallet at hun sendte alt avgårde. Hun tok seg aldri ferie før på sine gamle dager, da hun reiste litt på tur, bl.a. til Paris. Kaféen var stengt kun 1. juledag, og en slik arbeidsinnsats står det respekt av, når man tenker på våre liv i dag.

Nora Wollbekk var opptatt av å være pent kledd, og dro gjerne til Drammen på handletur. Bernette og Alexis var favorittbutikkene, og når hun kom hjem var det mannekengoppvisning for alle som var tilstede. Hvis hun var i det rette hjørnet, kunne hun også ta fram gitaren, og så spilte og sang de litt. Hun var også glad i å danse og dro av og til på Folkets Hus i Drammen på dans for eldre.

Fru Wollbekk var i farta på kaféen til hun var over åtti, men da fikk hun noe problemer med ryggen og ga seg litt. Hun holdt faktisk på i 50 år! Sagatun var hennes livsverk, og Kaféen var et viktig sosialt samlingssted for mange, gode kvinnearbeidsplasser og ikke minst – god norsk mat!

En skikkelig snøvinter og masse besøk på Sagatun, trolig på slutten av 60-tallet. Foto: Privat.

Tidlig sekstital. I forgrunnen er det en espressomaskin! Det er jo skikkelig moderne. Foto: Privat.

Hvem var nå Lopperud'n og Limperud'n

Når jeg nå skal prøve å skrive litt om Lopperud'n og Limperud'n, har jeg lite opplysninger om disse to karene. Det jeg vet er at de har ryddet hver sin husmannsplass under hovedgården som den gang het Grinderud. På Konnerud hadde man fem slike hovedgårder, som i sin helhet ble kalt for Konnerud sogn.

Av Erik Grindrud

Senere er hovedgårdene Svarterud og Stubberud kommet til. Fra disse gårdene er det senere utskilt og oppstått en rekke mindre bruk, særlig i de tider det var behov for flere boplasser etter hvert som gruvevirksomheten satte i gang for alvor på Konnerud. De fleste av disse gårdene ble selveiere etter salget av Konnerud-verkets eiendommer i 1777.

Av de oppståtte bruk har over førti fått navn som ender på rud, og når hele seks av de opprinnelige hovedgårdene også har rud-endelsen i navnet sitt, så må man tro at Konnerud med sin beskjedne størrelse, representerer den sterkeste rud-navnesamling blant landets bygder. Det nærmer seg femti rud-navn, noen er blitt borte andre eksisterer den dag i dag.

Det er synd at de er blitt erstattet av nyere navn og at de gamle navnene mange steder er forsvunnet. Man vet bare at plassen lå under den eller den hovedgården i sognet.

Håndtegnet kart fra 1826 med mange kjente navn.

Slik er også bruket til Lopperud og Limperud beskrevet som forsvunnet i historiske oppslag. Er man så heldig å kunne studere de eldste kartene over Konnerud, kan man finne enkelte navn igjen. Slik kom det fram at Lopperud'n og Limperud'n har bodd som to husmenn under samme hovedgård. På et av de første håndtegnede kartene over Konnerud kommer det tydelig frem hvor de lå på 1800-tallet.

Etter mitt syn skulle det vært en fryd om historiske Konnerud hadde klart å beholde alle sine rud-navn. Det hadde vært et godt kjennetegn for bydelen Konnerud.

Grunnmurene til Lopperud og Limperud kan man beskue i dag. Trappehella til Lopperud ligger der den ble anlagt for 200 år siden. Steinrøysene og steingjerdene som omringet plassen, kan en også se den dag i dag.

Det var en karrig plass å begynne å rydde en plass på. Det skulle blitt svært dårlige tider igjen i Norge hvis noen med krafte og spett skulle opparbeide en slik plass i dag. På 1800-tallet var dette en virkelighet som de som bodde på Lopperud og Limperud tok alvorlig. Mat på bordet var det viktigste, og et som bestemte hva dagens gjøremål skulle være.

Det skulle vært en opplevelse å kunne fått håndhilst på disse to karene, spørsmålene skulle blitt mange.

Erik Grindruds strek slik slik han tror Lopperud'n kan ha sett ut foran den gamle hytta..

En gang harajeger, alltid harajeger

Ingen vet hvor haren hopper heter det, men Thorbjørn Tollefsen har vært harajeger hele livet og har visst hvor mange av dem har hoppet.

Av Tone Sverreson Ørmen

Det er imidlertid med harejakt som med annen jakt, å være godt kjent i et område er ofte avgjørende, og ingen er vel bedre kjent på Konnerud enn Thorbjørn Tollefsen.

Han hadde mange jaktkamerater, og alle hadde kallenavn. Det var trappesnekkeren, skomakern og fylkesmannen, ikke fordi han var fylkesmann, men fordi han jobbet på kontoret til Fylkesmannen.

- Søndag var faste jakt dag for laget vårt. Vi møttes på Kulpa, Svartkulpa på Damåsen. Jeg var bare guttungen i laget, for jeg var den yngste, sier Thorbjørn og smiler godt, mens han tenker på alle de gode minnene han har fra skauen.

Lagt jakta på hylla

Thorbjørn, jakter ikke lenger nå, hans siste jakthund har reist til de evige jaktmarker. Sin første jakthund kjøpte han i 1946, 17 år gammel. Torbjørn er født i 1929 på Landfalløya. Der bodde han i sin barndom.

- Jeg gikk i tømmerlære hos Johannes Ekholt, og vi var på jobb hos lokomotivfører Kleven. Han hadde et kull med Dunkerval-

per, de var selvfølgelig veldig vakre, så det endte med at jeg kjøpte en hvalp, sier Torbjørn.

Siden har han hatt mange jakthunder.

- Og jeg har bare hatt gode jakthunder, legger han til.

- Forresten bortsett fra en, den kjøpte jeg av veivokteren, den var ikke mye tess.

Mange raser

Thorbjørn har hatt mange forskjellige harehunderaser, både Dunker, Finskestøver, Hygen, og Haldenstøver. Han har også hatt flere fuglehunder, en Weimaraner og Basset Artesien Normand.

- Jeg har prøvd forskjellige jaktformer, men det er egentlig harejeger jeg alltid har vært, sier han. Det har alltid vært spesielt å være «harajeger».

- For vi tenkte ikke på at sekken skal fylles, men det å høre en god los, ja da var jaktdagen perfekt, sier jegeren, mens han mimrer tilbake. Han har hatt en tålmodig kone for det hendte det ble venting ute i skogen til langt på natt.

Kruttlapper som kur

En av hundene hans var skuddredd. Thorbjørn fikk råd av en anerkjent hundemann: Kjøp deg en kruttlappistol, gå med den i lomma og smell av et skudd innimellom. Bruk den også når du setter ned maten.

Fangst på Konnerud. Thorbjørn Tollefsen med ukens fangst i Konnerudskogen i 1948. Tatt ved Langmyrdammen. Foto: Thorbjørn Tollefsen.

Med kjæreste og bikkje ved Stordammen i 1949. Her er Thorbjørn Tollefsen helt til høyre med kjæreste, og senere kone, Solveig Larsen, og harehunden Sonja. Resten av gjengen er fra venstre: Bodil Øiseth, Ivar Tveten (bak) Harry Bergflødt, Jørgen Prøys (bak), Egil Kristensen og Reidun Bjaraas. Foto: Thorbjørn Tollefsen.

Aktiv mann. Thorbjørn Tollefsen har vært et aktivt medlem i Konnerud Jeger- og Fiskerforening. Her foran Villmarkshuset, som han bidro sterkt til at ble bygget. Foto: Reidar Halden.

- Og vet du hva, den bikkja ble en helt fantastisk fuglehund, og den var overhodet ikke skuddredd lenger.

Trofeene henger på plass på veggen hos Solveig og Thorbjørn i huset i Malmveien. Den siste jaktdagen har blitt historie, men alle de gode jakthistoriene ligger fortsatt på lur hos den gamle jegeren.

Fakta

Harejakt

Harejakt, slik vi kjenner den i dag, kom selvsagt ikke i gang før skytevåpen var oppfunnet og ble tilgjengelig for jegerne.

Den moderne harejakten kom med det i gang utover 1600-tallet, og vi vet at det var tyske innflyttere som i hovedsak innførte jaktformen til Norge.

Det skulle utvikles et forsvar, bergverksindustrien vokste fram og behovet for embedsmenn var økende, og kompetansen ble hentet fra Tyskland.

Overklassen hadde ordnet økonomi, jaktvåpen og fritid. Utover 1700-tallet foregikk det store selskapsjakter for sosieteten, og det beskrives større selskapsjakter hvor flere av våre gamle landshelter deltok.

Den norske harehunden er også en arv fra disse (jfr. Kaptein Wilhelm Dunker som grunnla dunkerrasen og prokurator Hans Fredrik Hygen som grunnla hygenhunden).

Utover 1800-tallet ble harejakten mer og mer alminneliggjort etter hvert som vanlige folk fikk skaffet seg haglvåpen.

Mister Konnerud

Thorbjørn Tollefsen har stor lokalkunnskap om Konnerud, og svært mange Konnerudfolk kjenner ham. Han har vært aktivt med på mange plan, blant annet i Konnerud Jeger- og Fiskerforening og i mange år spilte han til dans og bryllup.

Thorbjørns historier

Thorbjørn Tollefsen er kjent for sine mange jakthistorier, faktisk for de utroligste jakthistorier. Og han poengterer at de er sanne hver eneste en. Denne her vil vel de fleste tvile på, men du får dømme selv:

«En sensommer for mange år siden lusket det en jeger opp bekken fra Stordammen. Han bar på en salongrifle med lyddemper. Jegeren skulle på minkjakt langs bekken.

Da ser han plutselig en stor ørret, han tenker at det ikke nytter å ta den med bare hendene, jeg må skyte den. Han hadde jo lyddemper så ingen kom til å merke det.

Han fyrer av et skudd. Skuddet går rett gjennom hodet på ørreten og rikosjerte mot en stein. En liten stund etterpå hører han et forferdelig bråk rett oppe i skråningen. Det viste seg at den rikosjetterte kula hadde truffet en tiur som satt på en kvist. Den falt ned på en hare som hoppet forbi. Han løper opp og får avlivet begge dyrene. Da får han se en pung som var blitt rotet opp av mosen. Han åpner spent pungen og der finner han 4.000 kroner og et halvlodd i Det Norske Pengelotteri. Pungen var kanskje mistet under høstjakta året før, for pengelodde hadde ikke gått ut på dato. Ved sjekking av trekningslisten for den måneden viste det seg at loddet var gått ut med gevinsten 25.000. Han tenkte da, dette var da fælt til utur, det kunne jo vært et helt lodd.»

Gårdskarens sønn

Denne fortellingen er laget på bakgrunn av en samtale med en mann som kom sammen med sine foreldre og søsken til en gård i Skoger, der faren hadde fått arbeid som gårdskar. Noen av faktaopplysningene er også basert på dagboknotater.

Nedtegnet av Inger Johnsrud

Skoger 28. oktober 1950

Jeg sitter og humper mellom mor og far i førersetet på den vesle lastebilen som en bekjent av far har lånt for å få med flyttelasset vårt fra Rakkestad. Utenfor bilvindue er det uvær, med snø og regn om hverandre, til tross for at det bare er i slutten av oktober. Jeg er heldig som får sitte inne i førerhuset, til tross for at det er veldig trangt her, men det er vel fordi jeg er minstemann og bare fire år. Snart fem, da. Vi har kjørt i timesvis, og jeg har visst sovet en god del av veien, men nå våkner jeg av at bilen sliter seg nedover den humpete gårdsveien gjennom et tykt lag med våt snø.

Det tredje hjemmet

Nå ser jeg husene på gården hvor jeg skal bo. Dette skal bli det tredje hjemmet mitt. Først bodde vi i Ballangen i Ofoten, hvor far jobbet i Bjørkåsen-gruvene. Men så ble jobben hans nedlagt, og mor ville vi skulle flytte sørover, hvor det kanskje var mer jobb å få. Far dro nedover først, og fikk seg jobb som skogsarbeider i Rakkestad. Vi andre flyttet etter, og i noen sommermåned bodde vi i en hytte i skogen der. Men så fikk far greie på at det var avertet etter gårdskar på en bondegård i Skoger. Jobben ble hans, og dermed var vi på flyttefot igjen.

Seks barn

Den vesle lastebilen svinger inn foran sidebygningen på gården, og bonden kommer over tunet for å ta imot oss. Mor og far og jeg hopper ut og hilser på bonden, som vil hjelpe oss med flyttelasset. Sjøføren og bonden tar tak og drar presenningen av lasteplanet. I det samme hopper broren min ned fra lasteplanet, og så følger de andre søsknene mine etter tur. Jeg synes at bonden blir litt rar i ansiktet etter hvert som alle de fem søsknene mine hopper ned. Han begynner å forklare for far at det bare er to små rom og et lite kjøkken i sidebygningen der vi skal bo.

«Det går fint, det», avbryter mor bestemt. «Ho Esther, den eldste vår, skal snart flytte for seg sjøl.»

Upopulære nordlendinger

De mellomste søsknene mine begynner på Ingvaldsåsen skole. Nordlendinger er ikke populære her sørpå, men vi klarer oss ganske bra. Søsknene mine er flinke på skolen og prøver å tilpasse seg og ikke skille seg ut i bygdemiljøet. Mange vil ikke ha nordlendinger som leieboere heller, men etter hvert får likevel de eldste ordnet seg både jobb og egen bolig.

Etter et par år har mor fått seg jobb på fabrikk i Drammen, og far er opptatt hele dagen med gårdsarbeid, så jeg nyter stor frihet og tusler rundt på gården, og særlig i havnene. Det er nok å ta seg til for en aktiv guttepike med stor fantasi. Jeg lærer å nyte alle årstider ute i naturen, noe jeg drar nytte av gjennom hele livet. Bonden har også unger, så da skoleplikten kaller også på meg, er vi mange unger på skolevei bare fra denne ene gården. Jeg leker også en del med de andre ungene, og vi er alle med og hjelper til i onnene. Det er ingen som forlanger at jeg skal hjelpe til, men jeg synes det er moro. Jeg er også på andre gårder i bygda og plukker poteter. Jeg er rask til å plukke, og en gang tjente jeg 50,- kroner på 3 dagers potetplukking! Da følte jeg meg skikkelig rik, og det var en deilig følelse at det bare var mine penger!

Stordammen

Jeg hadde det veldig fritt og godt på denne gården, og det ble på mange måter den beste tida i oppveksten min. Men da jeg var 12 år, bestemte far seg for å slutte som gårdskar. Kanskje var ryggen sliten. Kanskje var det høyere lønn som lokket. Kanskje begge deler. Han tok seg jobb i et vaktkompani i Drammen, og vi flyttet til Stordammen på Konnerud. Siden bodde vi forskjellige steder på Strømsø, hvor husene var trangbodde og dårlige. Jeg flyktet ofte ut, måtte ha litt tid og rom for meg selv. Men hvor skulle jeg gjøre av meg? Da lengtet jeg tilbake til havnene i Skoger.

Som voksen har jeg vært tilbake og besøkt gården vi bodde på. Det merkelige var at alt hadde krympet. Husene var blitt mindre, havnene ikke på langt nær så omfangsrike. Men de gode minnene i hodet mitt er fortsatt like store.

Se gamle filmer i arkivet

Nå er noen av våre gamle filmer tilgjengelige på nettet. Dette er en prøveordning hvor dere kan sende en epost til foto@skhist.no og be om å få tilsendt en lenke til en eller flere av filmene. Vi sender deretter linken til dere på epost.

Engene under Store Solum rundt 1910. I slåttene deltok både gårdfolket og tjenestefolk i arbeidet, og her har slåttelaget tatt oppstilling for fotografering. Låven er nå borte. Esso-stasjonen ved E18 ligger her i dag. Hvis noen vet hvem personene på bildet er, kan dere ta kontakt med oss på foto@skhist.no. Foto: Ingeborg Kiær.

Tjenestefolk på gårdene

Flyttedager var for tjenestefolk på bygdene 14. april og 14. oktober, slik som det ble fastsatt ved lov av kong Christian den 5. Disse dagene dro tjenestefolk til blant annet Bragernes Torg for å ta seg nytt arbeid, og bønder dro samme sted for å feste tjenestefolk. På forhånd måtte tidligere arbeidsforhold være avsluttet med tre måneders oppsigelsestid.

Av Inger Johnsrud

På gårdene var det vanlig med innejente, sveiser og/eller gårdskar.

Ei innejente hjalp til i husholdningen. En gårdskar gjorde alt forefallende arbeid på gården.

En sveiser (egentlig sveitser) eller fjøsrøktar var ei mannlig bu-deie. Sveiserens jobb var å stelle melkeyra og å utnytte melken gjennom å konservere den på best mulig måte. Det gjorde de gjennom å yste ost, kinne smør og produsere andre holdbare melkeprodukter.

De første sveiserne kom til Norge fra Sveits på begynnelsen av 1800-tallet, noe som er årsaken til yrkestittelen sveitser som siden ble til «sveiser». I Sveits var dette et mannsyrke. Sveitserne brakte blant annet med seg kunnskapen om ysting av sveitserost, som her til lands trolig startet ved Jarlsberg hovedgård utenfor Tønsberg i 1815. Fra midten på 1800-tallet og framover ble det stadig mer og mer vanlig å ha en sveiser (om enn ikke

En ukjent gårdsgutt i arbeid med vedhogst ved Moldbakkhytta i 1940. Hvis noen vet hvem det er, kan dere ta kontakt med oss på foto@skhist.no. Foto: Linda Skjeldrum.

fra Sveits) ansatt på større gårder som drev med melkeproduksjon. Omtrent samtidig begynte også de første meieriene å dukke opp. Etter andre verdenskrig ble meierisamvirkene større og sveiserne færre, etter hvert som kjøleteknologien gjorde holdbarheten på melk mye bedre. Utover på 1950- og 1960-tallet forsvant så de siste sveiserne fra norske fjøs.

Etter 2. verdenskrig ble det stadig vanskeligere å få tak i tjenestefolk til gårdene, siden flere og flere gikk til arbeid i industrien i stedet. Men på slutten av 1940-tallet kom det en hel del dansker til jordbruket i Norge pga høyere lønninger og kortere arbeidstid enn i Danmark. Også mange nordlendinger kom til Østlandet etter krigen for å få arbeid. Noen av dem havnet i jordbruket.

Dammyr på Mjøndalskogen

Skautravere fra Konnerud er vel kjent med at det finnes Dammyr på to steder i tuområdene våre. Dammyr på Vestskauen, og Dammyr på Mjøndalskogen.

Av Erik Grindrud

Dammyr på Mjøndalskogen ligger langs Sirikirkeveien bare 5-6 kilometer i luftlinje fra Ormetjern. Dammyr ligger i åsen opp mot Kyrfjell, med Dammyrtjern et stykke nedenunder.

Mannen som ryddet det meste av denne plassen het Ellef Larsen og kom fra Telemark, da han brøt litt på målet sitt fikk han tilnavnet «Vestmann». Han levde av jobber han tok på gårdene underveis, og havnet tilslutt på Korvald gård på 1830-tallet.

Der likte han seg så godt, at han fikk lov av bonden å rydde seg en plass inne på Mjøndalskogen oppunder Kyrfjell. I dette bratte lende fikk han slå seg ned, året var 1835. Man kan vel med rette si at at dette var hans rike, veiløst og øde må det ha vært her for vel 180 år siden. Han fikk fire barn. Den første ble født der inne i ei jordgamme i året 1837. Den førsteføde var ei jente. Det ble etter hvert to døtre og to sønner.

12 barn

Sønnen Ellef Dammyr junior overtok plassen og drev denne så lenge han levde, han ble i sin tid far til tolv barn.

Når Ellef «Vestmann» (også kalt Gubben i Mjøndalsfjellene) gjorde den siste reis nedover bakkene til bygden, var det som en konge forlot sitt rike. Han hadde mesteparten av sitt liv sittet som en småkonge over Kyrfjell. En slik skogens sønn burde nesten fått hvile i sine omgivelser hvor han utvilsomt hørte hjemme. Han sognet - om noen gjør det - til Sirikirke.

Ellef «Vestmann», Ellef junior og sønnen Andreas ligger alle tre begravet på Nedre Eiker kirkegård hvor de kan se opp til sitt rike Dammyr og Kyrfjell.

Andreas også kalt «Kol» i sin tid, valgte også eneboerlivet i villskogen og slo seg til i en liten hytte inne ved Fisketretjern på 1920-tallet. Der livnærte han seg ved å lage treskjeer og trau.

Traurennet

I vår tid er det flere som husker Traurennet og Troldeheimsbakken i påsken inne på Hølafjell, hvor premien nettopp var et trau laget av Andreas. Dette rennet ble viden kjent og folk kom langveisfra for å delta i moroen. Området er spesielt naturskjønt og utsikten utover Vestskogen er storslagen.

Han var også en god tømmerlafter og bygde hytta si selv. I dag kan vi bare se grunnmuren og noen ovnsdeler som ligger igjen etter den.

Andreas var alltid vel orientert om det som skjedde rundt hytta si ved Fisketretjern. Om sommeren når hesteleitene ikke fant hestene sine, tok de seg en tur innom Andreas for å spørre han om han visste noe om hvor hestene var. Svaret de fikk stemte som regel.

Godt vedlikeholdt

Selve plassen Dammyr er holdt i bra stand og husene er godt vedlikeholdt. Fastboende i senere tid har vært Emma Dammyr og Gustav Treholt, det var hennes hjemsted.

De kom fra gårdsbruket Olsrud inne på Stubberud, som brant ned til grunnen på 1950-tallet. Denne plassen ble utlagt til offentlig parkeringsplass og eier idag er Drammen Kommune. Gustav var forøvrig halvbror av Torstein Treholt, landbruksminister i to Arbeiderparti-regjeringer på 70-tallet.

Eieren av plassen Dammyr idag er Ole Horne.

Kilde: Mjøndalsskogen ved Hans Jensen.

Fra Traurennet inne på Hølafjell I året 1927. Arrangør var Andreas Ellefsen Dammyr, også kalt «Kol», som døde I 1958. Foto utlånt av Olaf Rustand.

Mannen med ski og skjegg er Andreas Ellefsen Dammyr. Bildet er tatt i 1926.

Under snøen ser vi hytta til Andreas Ellefsen Dammyr ved Fisketretjern. På skiene: Egil Kristensen og Ole Karl Prøis. Bildet tatt i påsken snøvinteren 1950/51. Utsnittet nederst til venstre er et sommerbilde av hytta. Foto: Ivar Tveten.

Gi en gave med innhold

Unikt innblikk i Konneruds 2-300 år gamle historie fra Gruvedriften da det jobbet 3-400 personer på Konnerud. En bok til kr 150,- eller 2 bøker til kr 200,- (du velger bok)

Bestilling: epost til post@skhist.no

Årets skuespill: Ingen erotikk takk!

I årets skuespill fra Det Dramatiske Selskab befinner vi oss i 1975. Kvinnefrigjøringen, som startet i begynnelsen av syttiårene, har nå virkelig fått vind i seilene. Det dannes kvinnegrupper overalt rundt i landet, og «vårt» nabolag er intet unntak.

Her har de allerede holdt på i noen måneder, og entusiasmen er stor blant kvinner i alle aldre. En stor del av den mannlige befolkningen har fått livet snudd på hodet. Selv de som i utgangspunktet var positive til større likestilling, begynner å bli frustrerte. Begrepene «å be-

stemme over egen kropp» og «myk mann» har kanskje fått et annet innhold enn de først tenkte seg.

Skuespillet fremføres på bydelshuset på Konnerud (Gamle kinoen) fredag 27. og lørdag 28. oktober.

Vi ønsker alle hjertelig velkommen til en humørfyllt opplevelse blant superaktive rødstrømper og fortvilede menn.

Med hilsen
Det Dramatiske Selskab.

Det neste store prosjektet: Konnerudkollen Turisthotell

Konnerudkollen Turisthotell, det er historielagets ferskeste prosjekt. Grappa som jobber med det er så vidt i gang, og ideene til hva som kan gjøres er mange.

Av Bjarne Dramdal Erichsen

Nettpublisering, et hefte, digitale opplevelser, en oppusset kopi av hotellbadstuen eller en guidet vandring på de gamle stiene rundt det som en gang var Konnerudkollen Turisthotell? Enn så lenge er målet for Skoger og Konnerud Historielags nye prosjekt ikke satt. Prosjektgruppa jobber i første omgang med å sikre verdifullt materiale.

- Vi ønsker i første omgang å jobbe med å finne så mange skriftlige og muntlige kilder som mulig. Derfor går vi bredt ut i oppstarten, sier initiativtager til prosjektet, Anne Lise Bjørge Erichsen.

Søker kontakt

- Siden det nå er femti år siden bygningene brant, haster det spesielt å finne de muntlige kildene som har førstehånds opplysninger om driften, sier hun. Fortsatt finnes det Konnerud-folk som har jobbet på hotellet, enten mens det var hotелldrift eller annen virksomhet der. Disse jobber nå prosjektgruppa for å opprette kontakt med.

Dagbøker

I tillegg er det svært mange som har foreldre, besteforeldre eller andre i familien som har jobbet på det gamle turisthotellet. Disse kan bli svært verdifulle kilder, som både sitter med muntlig og skriftlig materiale. Det kan være alt fra ansettelseskon-

trakter til brev og dagbøker. Ikke minst er det spennende å få tilgang til private bilder.

Morsomme historier

Men muntlige overleveringer er også avgjørende å få med. Kombinasjonen av de skriftlige kildene grappa allerede har kontroll på, nytt materiale og muntlige kilder, vil gi ny innsikt i livet på og rundt hotellet.

Det som for mange bare er en morsom historie i familien om noe en far eller en bestemor opplevde der, kan være en viktig brikke i det store puslespillet som skal legges for å bekrefte eller avkrefte det andre kilder forteller.

Konnerud Sanatorium ble bygget på gården Eskerud i 1896 og ble tatt i bruk som tuberkulosesanatorium i 1898. Etterhvert ble det hotелldrift der.

Prosjektgruppa

Grappa som jobber med prosjektet består av Bente Eskerud Smith, Elin Eskerud, Tone Sverreson Ørmen, Anne Lise Bjørge Erichsen, Jan Haldor Skramstad, Erik Grinnerud og Per Runar Thoresen.

Foreløpig er det ikke kommet noe ønske fra grappa om at det skal opprettes en egen komite i historielaget for å jobbe med prosjektet. Det er etter hvert opp til styret og til årsmøtet å avgjøre det.

Ta kontakt

Har du selv jobbet på hotellet, enten mens det var hotелldrift eller annen drift der? Kjenner du noen som har jobbet der, eller sitter du på historier eller materiale du tror kan være av interesse for prosjektgruppa? Ta kontakt med Anne Lise Bjørge Erichsen på mail bjerich@online.no eller telefon **913 76 884**, eller med et av de andre medlemmene i grappa. Du kan også sende mail til post@skhist.no.

Historiske postkort

Skoger og Konnerud Historielag har kjøpt 25 postkort fra det gamle turisthotellet og sanatoriet. Flere av postkortene er håndkolorerte. De er nå gjort tilgjengelige for medlemmene. På vår hjemmeside skhist.no kan du logge deg inn på området Historiske bilder og se kortene der. Både forsiden med bilde og baksiden med tekst vises.

Konnerudkollen Sanatorium med Stordammen.

damer i båten som ligger i nordenden av Stordammen. Postkortet er en del av en samling som ble kjøpt av Skoger og Konnerud Historielag i januar 2017. Foto: Tor Alf Kristiansen.

Fakta

Hotellet

Konnerud Sanatorium ble bygget på gården Eskerud i 1896. Byggherre var: Grossererne Brecke, Rudolp og Andersen. Tatt i bruk som tuberkulosesanatorium i 1898.

Ble allerede i 1900 overtatt av hotelleier Jens Henriksen fra Tønsberg som la om driften til hotell med 45 gjesteværelser, 100 senger og spisesal med plass til 120 gjester. Hotellet hadde 10-12 ansatte.

I perioden 1917 til 1919 ble sanatoriet benyttet som oppholdssted for russiske krigsfanger fra Tyskland. Etter første verdenskrig ble stedet omdøpt til Konnerudkollen Turisthotell. Hotellet ble internasjonalt kjent i mellomkrigsårene.

1940 – 1945 brukte tyske myndigheter i Norge hotellet til rekreasjonssted for offiserer.

Høsten 1945 etablerte Universitetet i Oslo en underavdeling som ble kalt «Little University of Konnerudkollen». Denne form for college var en ny form for universitet i Norge. 107 norske studenter bodde på hotellet sammen med sine lærere.

I 1949 ble hotellet solgt til Europahjelpen som mottaksstasjon og hjem for flyktninger. I 1950 ble hotellet bygget om til det ugjenkjennelige før det ble vederlagsfritt overdratt til Staten i 1951.

I 1956 ble hotellet en underavdeling for Lier Sykehus med psykiatriske pasienter. Konnerudkollen Sanatorium/Hotell ble totalskadet i brann sommeren 1967.

Kilde: *skhist.no*

Besøk Bygdesamlingen

På Mellom-Borge i Skoger har Skoger og Konnerud Historielag sin bygdesamling. Historielaget har i sitt eie nærmere 500 gjenstander fra dagliglivet på landsbygda, inkludert en del jordbruksredskaper fra Skoger. Et besøk på bygdesamlingen er interessant læring, og opplevelse som gir ny innsikt og forståelse av hvordan livet artet seg for generasjonene før oss.

Ta kontakt med Oddvar Borge Johansen på telefon 918 00 212 eller Linda Skjeldrum på telefon 995 29 470, hvis du ønsker å besøke samlingen.

Ny komite skal følge Malmveien

Malmveien fra Nikkerud til Eidsfoss ble behørig omtalt i forrige utgave av Historielagsnytt. Nå oppretter historielaget en egen komite for å følge opp arbeidet med veien.

Av Bjarne Dramdal Erichsen

Årsmøtet på Sørvangen torsdag 30. mars samlet i underkant av femti medlemmer. Styrets rapport, og rapportene fra de ulike komiteene, ble presentert uten innsigelser fra årsmøtet. Heller ikke regnskapet vakte noen oppsikt. Alt i alt viste årsmøtet at dette er et lag som drives på en solid og god måte.

Nyskapningen

Tone Sverreson Ørmen la fram valgkomiteens innstilling som ble klappet gjennom. I tillegg ble det vedtatt å opprette en ny komite som skal ta seg av Malmveien fra Konnerud til Eidsfoss. Komiteen består av Hans Myhre (leder), Erik Bjørnløv-Larsen, Tom Hayden, Reidar Halden og Per Runar Thoresen.

Moro med quiz

Etter de vanlige årsmøtesakene, var det en flott og engasjerende bilde-quiz. I år som i fjor vekket den konkurranseinstinktet hos deltagerne, og skapte mye munterhet da svarene ble presentert. Den jobben fotokomiteen hadde gjort, ble virkelig satt pris på.

Styret gjør seg klare til årsmøtet. Fra v: Randi Raaen, Jan Halvor Skramstad, Anne Lise Bjørge Erichsen, Jan Sundby Ekeberg, leder Hanne Skjeldrum Fretheim og Linda Skjeldrum. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Deltakerne satte også stor pris på serveringen. Som vanlig gjorde arrangementskomiteen en prikkfri jobb med å sørge for at alle hadde det bra.

Kakebordet fristet. Arrangementskomiteen hadde som vanlig sørget for god servering. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Full konsentrasjon når fasiten på quizen kommer. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Meld deg inn i Historielaget

Hvis du melder deg inn i Skoger og Konnerud Historielag blir du en del av et aktivt lokalhistorisk og sosialt miljø og får i tillegg:

- Medlemsbladet «Historielagsnytt» to ganger i året - vår og høst
- Tilgang til vår store bildesamling og dokumentarkiv på internett

Hva koster det? Medlemskontingenten er kr. 300,- per år.

Hvordan bli medlem? Send medlemskontingenten med angivelse av avsender til konto 2310.21.21554

Skoger og Konnerud Historielag, Postboks 9112, 3006 Drammen

Du kan også sende en melding om at du ønsker å bli medlem, der du oppgir navn og adresse, til en av kontaktene under «Kontakter» på vår hjemmeside www.skhist.no.

De to guidene, broder Trygve (i sort) og broder Emanuel, forteller om klosterets historie. I bakgrunnen ligger ruinene. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Det hendte så mangt en vindfull dag

Det ble et interessant møte med både viking-tid, middelalder og vår ikke så altfor fjerne fortid på historielagets vårtur.

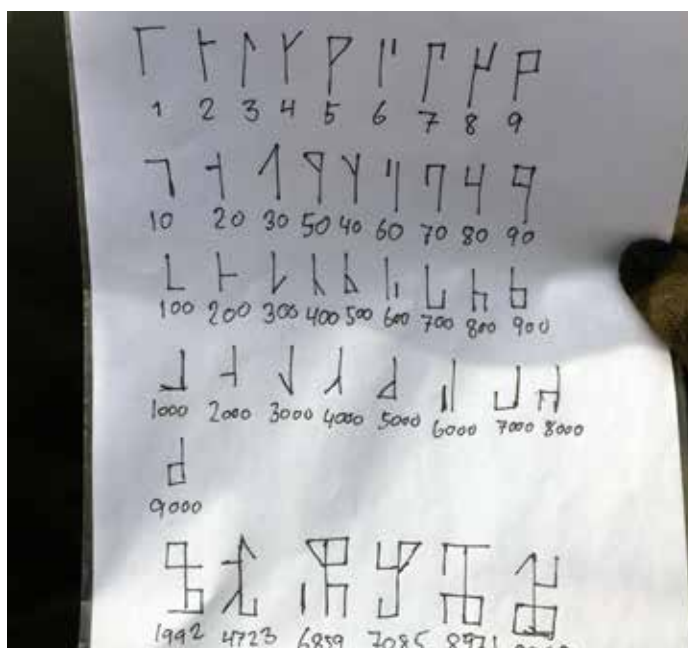
Av Bjarne Dramdal Erichsen

Interessen for vårturene er økende, og årets tur lørdag 22. april var fulltegnet tidlig. De rundt femti deltakerne fikk først en interessant omvisning i ruinene av Cistercienserklosteret på Hovedøya som ble grunnlagt i 1147.

Boller og kaffe ble konsumert i solveggen på en av de gamle brakkene på øya, i ly for vindkastene som gjorde båtturen frem og tilbake til en morsom opplevelse.

Deretter var det lunsj på restaurant Skansen, før det ble guidet omvisning på Akershus festning og slott der blant andre Christian IV hadde tilhold når han var i Norge. De gamle festsalene er fortsatt i bruk ved offisielle middager.

Vårturen ble avsluttet med en morsom quiz i bussen, signert turlederne Jan Sundby Ekeberg og Jan Haldor Skramstad.

Slik skal munkene ha holdt tellinga på det de drev med. Foto: Bjarne Dramdal Erichsen.

Returadresse:

Skoger og Konnerud Historielag
Postboks 9112, 3006 Drammen

Vestskogdagen 2017

Søndag 28. mai

Minnebautaen ved Lauvkolttjern

Kl. 12.00: Samling ved Vestskogjegernes Minnebauta:
«Ord for dagen» og blomsterhilsen i regi av Heimevernet.

Rønnehue

Kl. 12.30: Salget åpner: kaffe, brus og vafler.
Kl. 13.30: «Fotefar fra Vestskauen, arkeologi fra Sande til Eiker»
Foredrag ved Inger Karlberg, rådgiver arkeologi, Buskerud fylkeskommune.

Inngang kr. 50,-, barn under 12 år, gratis.
Ta med noe å sitte på.

Andorsrudgrinda åpner kl. 9.00 og stenger kl. 17.00.

Inger Karlberg.

Viktige datoer i 2017

*Søndag
17. september*

Kulturdag på Østskauen
i samarbeid med våre
nabo-historielag.

*Torsdag
26. oktober*

Høstmøtet på
Sørvangen der
Tore Wiig kåserer
om gamle
Sørlandske hoved-
vei gjennom
Buskerud og
Vestfold.

*Fre 27. og
lør 28. oktober*

«Ingen erotikk takk!» er
navnet på årets skuespill
fra Det Dramatiske
Selskab, som har lagt
handlingen til kvinne-
frigjøringens tid i 1975.
Stykket spilles på
Konnerud bydelshus.